

בהורא

גליון קפא
פר' וארא
תשפ"ד לפ"ק
שנה ר'

אור הפילה
הפנימית בהורא
הבעש"ט הק

יו"ל ע"י ממלכת "אש החסידות" העולמית - בית היוצר להפצת אור החסידות

הוקם לע"י הגד"צ רבי משה ב"ר יוסף זצ"ל אב"ד טורדא

עבודת יום השישי

טועמיה: הרגשת בושה וחשכות
המתגברת ערב שבת עם חשיכה (ד)

ה'אין' וה'יש'

היכל המגיד ממעזריטש: למה היתה
הגאולה דווקא ע"י משה

עבודת התפילה

כתר נהורא: היכוח הפנימי בין הנשמה
הנלהבת לבין המוח הקר

האיש הגרוע בעיירה

תנו רבנו מעשה: הצדיק מוכיח לתלמידו
החדש להימנע מתעניות וסגופים

דבר המערכת

וארא אל האבות

עניין הרצון חשוב הוא עד למאור והוא תופס מקום נכבד בחווי היהודי. הקב"ה אינו בוחן את התוצאות, כי הרי הן, ככל מקרה, אינן בשליטתו. הקב"ה מצפה מאיתנו ומשתוקק לרצון שלנו. הוא מתאוה שנשתוקק אליו ונרצה את קרבתו ית'.

קד מכארים הספרים הקדושים, "וארא" למי מתגלה הקב"ה? "אל האבות" מלשון אבה - רצון, הקב"ה מתגלה למי שחפץ בו ורצה את קרבתו.

ישנם אנשים שמקיימים תדיר את דברי רבי ר' אלימלך זי"ע: "ושנשתוקק תמיד אליך, הרצון כוער בקרבם, הם מחפשים תמיד דרכים להתעלות ולהתקרב אל השי"ת ושואפים להתקדם במעלה הסולם העולה בית קל.

אך ישנם כאלו שאכן מתפללים כל יום ואף לומדים ומקיימים מצוות תמידית כסדרן, אך נקודת הרצון כביה אצלם, אין הם חשים בשום בעירה פנימית או ברצון כלשהו להתקרב אליו ולהתקדם ברוחניות, טוב להם כך, וכך הם מתכננים להמשיך את סדר יומם במהלך חייהם ללא כל שינוי.

אך נכל לפתור להם את חוסר הרצון הזה? כיצד נכל לגרום להדליק את הניצוץ שביעיר את ליבם ויעורר בהם את הרצון הנכסף?

התשובה היא: ספרי תלמידי הבעש"ט. כאשר עיוור מלידה משוטט בעולם, הוא חסר תשוקה ורצון, הוא אינו יודע מה חסר לו, כי הרי הוא מעולם לא ראה ולא נחשף לשפע הגדול שהעולם מציע, ולכן הוא אינו יודע מה לרצות, אך כאשר ייפקחו עיניו לפתע, והעולם הגדול ייחשף בפניו, יתחיל הרצון להתעורר במקביל, שהרי בעת הוא כבר יודע למה להשתוקק. הוא הרצון ברוחניות, לולא המתנה הגדולה שהקב"ה העניק לנו, היינו מנששים בעיוור באפילה בעולם הרוחני. הקב"ה שלח לנו את שליחיו הנאמנים תלמידי הבעש"ט זי"ע לבחון ולהאיר לנו את הדרך הנכונה להגיע להשתוקקות וכיסופי נעניעים לבורא העולם. כאשר אנו הונים בספריהם הקדושים, אנו נחשפים לאור הגדול שמשפיע עלינו התעוררות ותשוקה לקרבתו ית' הן מצד עצם הלימוד והגילויים שאנו מגלים בספרים הקדושים, והן מצד הכח הסגולי הטמון בכח אמריותיהם הסתורים.

כיום אנו מוצפים באין ספור דרכי עזר שמנגשים לנו את אור החסידות באופן שווה לכל נפש, אם בספרי עזר למיניהם, אם בקווים מלאי תוכן או בשיעורים של משפיעים המבארים לנו כטוב טעם ודעת את אור החסידות, וכן בגליונות שונים המלאים ומפיקים נגה. עלינו נשאר רק לפקוח עין, לפתוח את הלב ולהנות בספרים הקדושים מאורי החסידות ואז נזכה להתגלות ה' ו"וארא אל האבות"

בידידות
ישע' יצחק פריעדמאן - יו"ר אש החסידות

מידת היסוד - כה השל"טה שבאדם!

בכל יום מקבל האדם סכום קצוב של חיות ותענוג, וניתנה לו האפשרות לברור לאיזו מטרה להשתמש בו: לקדושה או לחולין

נהורא מעל"א

את מעשיו ברוח קדשו, אך הבעש"ט אמר לו: הנה היא זוגתך המיועדת לך מן השמים, וכל הכסף - שלך הוא. ואז נוכח לראות שהכסף היה מיועד אליו, וכיון שעמד בניסיון ולא נטל הכסף באיסור, זכה והגיע אליו בהיתר.

וכך הוא בכל תענוג שבעולם המיועד אליו, שאם בא אליו נסיון של תענוג שלא בהיתר, והוא מתגבר ואינו נוטה לכך, אזי מקבל התענוג הוא בהיתר מצד הקדושה (ראה חוב"ל שער הבטחון פ"ד, ד"ה וכמה הוא דומה).

וכן רואים בחוש, שעובדי ה' המתנזרים מתענוגי היתר, אזי תפילותם ללהב יוצאת, ואין לתאר ולשער גודל תענוג הדביקות בעבודת קונם, ולצידים יושבים בעלי תאוה שאינם מונעים עצמם מתענוגי היתר ומרגישים כבידות גדולה בעת התפילה ובכל ענייני עבודת ה'.

וזהו שלימות מידת היסוד. כי הנה כתיב "יומם יצוה ה' חסדו" שהחסד הוא המידה העיקרית מכל המידות ונקרא יומא דכולהו יומין דאזיל עם כולהו יומין, כי כל השבעה מידות מתעסקות עם אור החסד, שהרי בתחילה עולה לו חשק לעשות דבר מסוים ע"י מידת החסד שבקרבו, והגבורה מצמצמת את אור החסד, והתפארת ממצעת את אור החסד שלא יתגלה בהתפשטות מוחלטת כמו מידת החסד ולא בצמצום מוחלט כמו מידת הגבורה, אלא במידה ממוצעת, לתפארת הדבר. וכן הנצח לוקח את אור החסד ורוצה להוציאו לפועל בכל אופן ומתנצח עם כל הסיבות המעכבות, ואילו ההוד אינו מוציא את אור החסד משום שמודה ונכנע לגמרי לסיבות המעכבות, ואח"כ יורד כל השפע האלוקי למידת היסוד, בחינת יוסף הוא המשביר, הוא השליט על הארץ, שיש לו את השליטה האם להשפיע את אור החסד - שהוא החיות הכללית שבאדם, או לעצרו שלא לבזבו על חנם, ברצונו מרחיב וברצונו מקצר.

"עובדי ה' המתנזרים מתענוגי היתר, תפילתם ללהב יוצאת, ואין לתאר ולשער גדול תענוג הדביקות בעבודת קונם"

ולכן אחד מגדרי שמירת הקדושה הוא שמירת הדיבור, וכדאיתא בספר יצירה (פ"א מ"ב) ששתי השפתים מכוונים נגד נצח הוה, והלשון נקרא ברית הלשון שהוא מידת היסוד, וכאשר האדם שומר על דיבורו ואינו מפקיר את פיו לדבר ככל העולה על רוחו או לאכול כסוס וכפרד, אלא משער לעצמו מידת הצטרכותו לצורך שביעותו, הוא קונה את מידת היסוד.

כללא דמילתא, מותר האדם מן הבהמה אין, כמו שפירשו צדיקים כי ה'אין' היינו מה שהאדם מסוגל לומר 'לא' לעצמו ולאחרים - היינו הכח והיכולת של מידת היסוד להתאפק ולהתגבר על יצריו, ולשלוט בהם ע"י שקובע לעצמו משמרת וגבול וסדר, ולא לחיות כסוס וכפרד ללא מחשבה תחילה - זהו מותר האדם מן הבהמה, ובאם לאו נמשל כבהמות נדמו.

ה'פלאפון' משמש דוגמא חשובה לעבודת ה', כי בכל יום מקבל האדם קיצבה מיוחדת של 'חיות' לאותו יום, על דרך הפלאפון שמטענים וממלאים את הבאטרי ואפשר להשתמש בו לזמן מוגבל, והחכם שומר את החיות לשיחות חשובות, ואילו הכסיל מבזבז החיות לשיחות בטילות או לשאר דברים שאינם דחופים עד שלפתע מוצא עצמו כבוי, ללא חיות. וזהו סוד ה'ניצוץ' הפרטי שצריך לתקן באותו יום, ומוכן מאליו שאין הכוונה על ניצוץ של אש, אלא על מידה של חיות ותענוג שהאדם מקבל למושך היום, וצריך לשמור החיות לצורך קדושה ודביקות ולהשגיח שלא תתבזבז לריק.

ומובא מהבעש"ט הק' (ליקוטים יקרים, ד:): שכאשר האדם נכנס לויכוח, ומתנצח בכל כוחו, או מדבר דיבורים אחרים מעומק הנפש, אזי לאחר מכן תש כוחו ואין לו חשק לכלום, בבחינת 'נפשי יצאה בדברו' שאין הכוונה לדיבור בעלמא אלא לדיבור פנימי היוצא מתוך חשקת הלב והתלהבות, ובכך יוצאת ממנו הנפש דהיינו הרצון, ונשאר ריקני ללא חיות.

וכן כשמתעסק עם דברים אחרים של חולין מתוך חשק, אזי מתבזבז אצלו החיות הפרטית שניתנה לו, ובסוף היום עולה החיות למעלה, והאדם נידון איך השתמש בה. וכן לאחר פטירת האדם מתאספים כל הניצוצות של כל ימי חייו ונעשים לניצוץ אחד גדול, ואם כל חיותו היתה בקדושה, אזי מתלהב לבו לדביקות הבורא וזוכה להתענג בגן עדן, ואם בזבז החיות לדברים בטלים אזי יש לו חשק לדברי הבל וזהו צער גדול למעלה ואן לך עונש גדול מזה.

ומסופר על שר בית הזהר הרה"ק רבי צבי הירש מוויז'ניטשוב זי"ע שכאשר נתעורר בו תענוג דקדושה בימות החול, דחה אותו מלפניו, כי שמר את התענוגים לשבת קודש.

ומכאן, שיש סכום קצוב של חיות ותענוג שניתן לאדם, ומי שמשגיח שלא להתענג בדברים יתרים, נשמר לו התענוג ומגיע בריבוי גדול לאחר זמן מצד הקדושה.

ומסופר שהיה גנב אחד בעיר מעזיבוז שלא הצליחו לתפסו בשום אופן יען כי היה לו מזל לגנוב, ופעם שמע שהגיעה לעירו יתומה שאביה מת והוריש לה סכס עתק, ובירר היכן היא מתאכסנת והיו שם שומרים מסביב, והוא נכנס לחצר וראה שהשומרים ישנים, ופסע לתוך הבית והכל היה פתוח לפניו, ופתח את בית גניז האוצרות והתחיל להושיט ידו לקחת את שטרות הכסף, ואז התחיל לבו נוקפו וחשב לעצמו: אילו היה הכסף שייך לי מן השמים, הייתי יכול לקבלו בהיתר ולא באיסור. ועזב את כל השטרות ויצא מן הבית בחשאי.

ולמחרת נקרא אל הבעש"ט ושאל אותו: האם שמעת על פלוגית היתומה, וחשב הגנב מאוד שמא ראה הבעש"ט

הרה"ג רבי משה רויטמאן שליט"א
ראש ישיבת 'בני היכלא' וממשיפי 'אש החסידות'

טעימה לכבוד שב"ק
מאוצר ספרי 'אש השבת'

ערב שבת עם חשיכה (ד)

במאמרים הקודמים נתבאר כי ה"בושה" המתעוררת בערב שבת, באיזו אופן יקבל פני שבת מלכתא, היא הכלי, שבתוכו ועל ידו ישכון אור השבת, בפרט בעת כניסת השבת.

בספרי החסידות הביטו על כך בהסתכלות עמוקה מאוד:

אילו היה האור מותנה ומוגבל לפי מידות הכלי שאנו מציבים עבורו, לא היה האור יכול להאיר אלא לפי הכלי. אם הכלי גדול - יוכל האור להאיר שם בהארה גדולה, ואם הכלי קטן - אין האור יכול להאיר בו אלא מעט.

ולענייננו: אילו היתה הארת שבת מאירה בנו לפי הכלים שהכשרנו את עצמינו בימות החול - לא היה המצב טוב. הסיכויים לקבל הארת שבת היו די קלושים. ולב יודע מרת נפשו. יהודי שלא טיהר את חושי ובריו כראוי, איך יוכל להאיר עליו נועם השבת.

אבל כיון שהכלים שלנו הם ה'ביטולי', ה'איך', ה'כלים', אנחנו לא מציאות כלל, וההשפעה היא רק מלמעלה ואינה תלויה בנו כלל, כי אנו מכירים היטב שהמצב כלל לא שפיר, איננו ראוים כלל להיות כלי, ואם זה היה תלוי בנו - לא היינו זוכים לקבל כלום, אלא מתבטלים לקבל הארה מלמעלה שלא לפי מעשינו כלל, לכן נשפע אלינו הארה מלעילא - שלא לפי מעשינו כלל - בבחינת 'מתנה טובה' מבית גזי המלך, זה לא שכן ביחס וערך למצוות שעשינו, אלא 'מתנה', ללא קשר למציאות בעולם העשייה, וכמו שכתב בספר התניא (פרק מו): **אף בנפש בור ועם הארץ גמור מאיר אור קדושת שבת וי"ט.**

וראה מה שפירש הספורנו (שמות טז, כט) וז"ל: 'כי ה' נתן לכם השבת', ואין זו מצוה בלבד אבל היא מתנה שלא ניתנה לזולתם כאמרם ז"ל (שם פרק יציאות השבת) מתנה טובה יש לי בבית גזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל (שבת יז) וכן סדרו בתפילה ולא נתתו לגויי הארצות וכו' ערלים, כאמרו ושמרו בני ישראל את השבת, לעשות את השבת לדורותם (להלן לא, טז) והוא שישגו יום שכלו שבת (תמיד לג:).

וכה כתב בספיק אוהב ישראל (פרי כי תשא) וז"ל: אף על פי שמכין את עצמו בכל היותר אפשרי לקדושת שבת בכל יום. אל יאמר האדם בלבו כי לפי הכנתו ראוי הוא להיות נשפע עליו אור קדושת שבת ובדין הוא שיטול שכו דבאמת הוא רק מתנה טובה ודרך חנינה מאת השי"י. כי אף אם יכין האדם את עצמו בכל מיני הכנות שבעולם מכל מקום אינו ראוי להקדושה העליונה הנפלאה זו שמשפיע לו השי"י ביום השבת קודש וזולת למתנת חנינם יחשב. עכד"ק.

וכלשון הזה איתא בספיק קדושת לוי (פרי כי תשא) וז"ל: והנה באמת יש לאדם לצפות כל ימי החול על המתנות שבת על קדושה וחיות זו הבאה לאדם, ובוודאי בעי הכנה רבה כל ששת ימי המעשה על שבת, וכפי אשר יעשה הכנתו כן תהיה השגתו. והכתוב אומר (שמות טז, ה) 'והכיננו את אשר יביאוי, שאדם צריך להטריח את עצמו בחול שיהא לו בשבת ומי שטרח כו'. ואע"פ שאדם מכין את עצמו מכל מקום מתנה טובה הוא, כי אף אם יכין אדם את עצמו בכל מיני הכנות שונים אינו ראוי לקדושה ושום שפע לו מהשם יתברך ביום השבת ובוודאי היא מתנת חנינם.

וכתב בספר קול יעקב וז"ל: שמעתי ממרן [מהרי"ד מבעלזא] ז"ל, על פי הגמרא (מגילה כו: ב) כנישתא דאוגורי ומשכנתא אסור אבל מתנתא מותר, דאי לא דהוה ליה הגאה מיניה לא הוה יהיב ליה, הדר הוה ליה מתנה כזביגי. מעתה, אע"ג ששבת מתנה, מכל מקום צריכין אנו להתנהג באופן שהשי"ת יקבל תענוג מאתו כל השבוע, ואז נקבל קדושת שבת במתנה.

"האיש הכי גרוע בעיירה"

ובמר נפש אמר לו:

"כבר יודע אני מי הוא האיש הגרוע ביותר בעיירתך."
"אני הוא!"

לשמע הדברים קם הצדיק לכבודו, וקיבל פניו בחיבה יתירה, אף הושיבו אצלו ליד השולחן, וכיבדו כבוד גדול. באותה שעה נוכח שם בנו של הצדיק, הצדיק רבי אלעזר מליזענסק ז"ע, ומשראה את הכבוד הרב שאביו רוחש לפתע לאברך הלזה, נוגש אליו והביע את תמיהתו:

"אבי! הלא זה האיש שזה פעמיים גירשתיו מעל פניך, מבלתי יכולת לסובלו!"

"חלילה!", ענה לו אביו הקדוש, "הלא זה איש אחר לגמרי, הלא זה הוא 'אזנער דוד לעבין' (ר' דוד שלנו שיחיה)."

מאותו רגע נמנה האברך לאחד מהאריות שבחבורת התלמידים הקדושים בליזענסק, וברבות הימים לאחד מצדיקי הדורות, שרפי מעלה, שהאיר פני תבל בקדושתו, הלא הוא הרה"ק רבי דוד מלעלוב ז"ע.

...

אכן כן לימד הרבי רבי אלימלך לתלמידיו הקדושים, את דרכה המוקה של החסידות, להימנע מהעבודה בדרך של סינופים, כי אם לעשות רצון קונם וחפץ צורם מתוך שמחה ומתוך הרחבת הדעת, עם גוף בריא וחזק לעבודתו יתברך שמו.

כדבר האמור בספרו הנערץ בקודש "נועם אלימלך" (פרשת קדושים, ד"ה ובקוצרכם) "דהתורה מלמדת אותנו דרכי התשובה, והיינו שצריך האדם לתקן מה שקלקל ולשוב על חטאת נעוריו, וזה נקרא 'מחצדי חקלא' (עי' זוה"ק נשא קכז) שהוא קוצר את הקליפות שנבראו על-ידי חטאיו (עי' זוה"ק משפטים קו, א). ואמר הכתוב 'ובקוצרכם את קציר ארצכם' פירוש הארציות והחומריות, כשתתחיל לחצוד ולקצור הקליפות, לא תכלה פאת שדך', שהנשמה נקראת שדה, היינו שדה תפוחים (ראה זוה"ק תולדות קמב, ב). 'לא תכלה אותה' על-ידי שתסגוף אותה בתעניות וסינופים יותר מדאי, רק הכל בהשכל כדי שלא תכלה ח"ו את נשמתך, שלא תוכל לעבוד הבורא ב"ה, על-ידי חלישת כחך שתחליש חלילה".

ואף כי הוא עצמו היה מסגף את גופו הטהור בסינופים רבים ונוראים, היה מונע את תלמידיו מכך ואומר להם: "אני כבר סיגפתי עצמי גם עבורכם, וגם עבור כל הדורות הבאים".

וכנאמר עוד בספרו הק' (פרשת חיי שרה, ד"ה ואברהם): "לפי דרכנו בענין עבודת הבורא ב"ה, שאנו רואים כמה צדיקים מסגפים עצמם בסינופים גדולים כמה שנים, ובאים למדרגת חסידות, ויש בני אדם שאינם מסגפים עצמם כל-כך ואף-על-פי-כן זוכים לחסידות ושלמות, זה גם על-ידי סיבת הצדיק שסיגף עצמו, והסיר המסך המבדיל הגדול, החורלים והקוצים והברקים החיצונים המעכבים את האדם לבוא לדרכי ה', ועושה שביל ודרך בעבודתו יתברך, אזי בקל יכול לקרב אל הקדושה ולילך בדרכי השם".

וחלף התעניות והסינופים, הורה אותו זקן להרבות בלימוד התורה, כפי שהורו צדיקי החסידות ובמיוחד בימי השובב"ם ת"ת. וכאשר מביא משמו הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא ז"ע, בספרו הק' 'נתיב מצוותיך' (שביל אמונה, שביל ה): "כאשר צוה רבינו אלימלך ואמר, שני דפין גמרא עם רא"ש מועיל יותר מן התענית". ובספר הק' 'דרכי צדק' לתלמידו הרה"ק רבי זכריה מענדל משענדישוב ז"ע נאמר: "קבלתי ממורי הרה"ק רבי אלימלך: בכל עת שהוא לומד יחשוב 'הריני עושה את עצמי מרכבה לשכינה', וכו', כי הגוף מתקדש מאד מזה, וכשירגיל עצמו בזה יטהר מחשבתו, ויסיר ממנו הרהורי עבירה, ויזכה להתפלל במחשבות קדושות, ומקדש עצמו כמו בתעניתים וסינופים".

פעמוני השבת קודש צלצלו בלבבות, שעה שדרכו רגלי האברך הצעיר לראשונה על מפתן החסידות, בבואו לעשות את השבת בליזענסק, בצילו הטהור של האי מלכא קדישא הרבי רבי אלימלך ז"ע.

כחוש למדי היה מראהו של האברך, גופו צנום ופניו חיוורים, הן זה שש שנים רצופות שהוא מפטפט ביצרו ומכחיש את גופו, בגינוני טהרה ופרישות, ובעינויי צומות וסינופים, על מנת לקדש ולטהר עצמו לעבודת קונו. עד שבגלילות עיירתו לעלוב, כבר ידעו הבריות לספר על אותו צעיר בן-עליה, שכבר קיים את כל תשובת "ספר הקנה", וכי הינו מתענה משבת לשבת. פרוש מכל הבליל תבל, כי אם בעבודת ה' חפצו ובתורתו יהנה יומם ולילה.

אלא שהוא לא הסתפק בכל המדרגות שכבר השיג, נפשו הטהורה לא ידעה שבעה, והוא ביקש להתעלות עוד במעלות הר' ה'. ומשהגיע לאזניו שמעו של הרבי רבי אלימלך, שהביא את בשורת החסידות לפולין ארץ מגוריו, גמר אומר לעלות ולבוא, לתהות על קנקנה של משנת רבינו הבעל-שם-טוב הקדוש ז"ע, אשר זה לאחרונה סוחפת היא כנחל שוטף את לבבות רבבות יהודי פולין.

הוא פסע בחרדה אל הקודש פנימה, בכדי לקבל מהצדיק ברכת 'שלום', אמנם, כבר במבואות הבית חש באווירה המופלאה ומלאת הקסם, של רוח הטהרה המופיעה ממרום בשעה זו של ערב-שבת. רוח שכולה קודש, שגילה ורעדה משמשים בו בערבוביא, מעשה ערב יום-הכיפורים (ראה 'אור לשמים' פרשת בהר; אהבת שלום, פרשת ויצא).

נפעם ונרגש עמד אל מול פני הצדיק ששאלו: "מאין באת?".

"מלעלוב", השיב.

"אמור לו", שאלו הרבי רבי אלימלך, "מי הוא לדעתך האיש הגרוע ביותר בלעלוב - עיירת מגורייך?".

משפשפש האברך ולא מצא מענה, שלחו הצדיק מעל פניו. לפי גירסא אחת אף החזיר הצדיק פניו לכותל והתבטא בחריפות: "מי הוא זה אשר מלאו לבו, לבוא ולדרוך על מפתן ביתי, וריח רע נודף ממנו?...!"

לבו נשבר בקרבנו. הוא החליט לבוא שנית אל הרבי לאחר התפילה, אך שוב פנה הצדיק למקורביו והצביע עליו: "מה לזה בביתך?".

שב האברך בן-העלייה לאכסנייתו בדאבון לב, והחלטתו נחושה לנסוע לביתו, מיד במוצאי השבת. אולם, משנטו צללי ערב, לעת הסעודה השלישית, היו רגליו מוליכות אותו שוב לעבר היכלו של הצדיק, שם התחבא מאחורי החלון, על מנת שלא יתראה, והקשיב למה שמתרחש בקודש פנימה. באותה שעה פתח ואמר הרבי רבי אלימלך:

"ישנם אנשים הבאים אלי, שהרבה עסקו בתורה ועבודה, ובתעניות ובסינופים שונים, ומקיימים תשובת 'הקנה' שנים רצופות, ואחר כל העבודה הזאת, כסבורים הם שראויים כבר שתשרה עליהם רוח הקודש, ובאים לכאן, ומבקשים שאושיט להם רוח הקודש, ולהשלים את החיסרון הקטן הלזה, אבל הללו מאנים את עצמם, כי בכל עבודתם עדיין לא התחילו אף לא אחת מאלף אלפי אלפים, כטיפה מן הים וכחוט השערה, מן העבודה של עליהם לעבוד את הבורא יתברך שמו, ובוה שחושבים שעבדו ועשו הרבה בעבודת הבורא, הרי הם מתנאים, נמצא שכל עבודתם עד הנה לא הייתה אלא מלאה פניות וגאות, עליהם אפוא להתחיל מחדש לעבוד את הבורא, באמת ובתמים ובלב שלם, בלתי לה' לבדו".

הבין האברך שהצדיק מתכוון עליו, והוא הוריד כנחל דמעה. לאחר שחזר על עקבותיו והבדיל על הכוס, אמר בלבבו בענות רוחו: "הנני מוכרח להישאר בצל הקודש לשהות ממושכת, ולהיחזק להיכנס אליו למרות הדחיה, למען יורה לי הצדיק דרך תשובה ותיקון לנשמת".

תוך רגעים ספורים כבר עמד האברך אל מול פני הצדיק,

ר' דרכים לשובבי"ם

ארבע דרכים איך מוציאים את החיות לנו מתוך הסטרא אחרא לאור ספרי החסידות

מהות הנשמה היא התענוג, ועל כן כאשר מתענג על תורה ועל תפילה ועל דביקות הבורא ית', מתחבר על ידי התענוג אל התענוג הכללי המתפשט בעולם שזהו אורו יתברך שהוא נשמת כל חי המחיה את הבריאה. ואילו כאשר מתענג על צד ההיפך הוא מתחבר חלילה אל חיות הסטרא אחרא.

כיצד יכול להחזיר ולהוציא את כוחו וחיותו מתוך הסטרא אחרא?

יש לכך כמה וכמה עצות:

האחד - על ידי 'קריאת שמע' שמבטל את כל הדמיון של הקליפות והחיצונים, ובוה נחשב כאילו נוטל חרב ומכרית ומבטל כל הקליפות (ברכות ו), יפול מצידו אלף ורובה מימינו, כי על ידי גילוי היחוד האלוהי שאין שום כח ואין שום מציאות מלבד המציאות האלוהית, מתבטלים מאליהם כל כוחות הפירוד והקליפות והמזיוק וההסתרים, כדרך שהאדם מדליק אור ובוה מתבטלת החשיכה מאליה (תניא פרק ז).

השני - שלאחר ששב מעומקא דליבא על שהפיל הניצוץ של החיות והתענוג, מתחיל להמליץ טוב על התענוג הנפול, כי לפעמים על ידי שלוקק לעצמו תענוג רע, נפתח אצלו בנפש נטיה של תענוג, וכך יוכל להתחזק יותר בתענוג של התורה והתפילה, ובכך נעשה התענוג האסור 'כסא אל הטוב' והוא מתברר למפרע ועולה לצד הקדושה. או שמגלה שעל ידי הירידה והשפלות שנפל לתענוגים אלו הרגיש אחר כך התעוררות ועליה כשחזר והתדבק בצד הקדושה - 'כיתרון האור מתוך החושך', ובכך מעלה את החושך ממקום של פירוד למקום של תועלת.

השלישי - על ידי עומק התשובה והחריטה העצומה, כי הנה החיות של הקליפות וההסתר הוא מכח הגבורה שהאציל הקב"ה כאשר העמיד את ה'כל' עבור האור, ונודע יסוד הבעש"ט הק' כי שורש הכלים גבוה יותר משורש האור, שהרי תמיד עומד ההעלם במעלה גדולה יותר מהגילוי, כי שורש ההעלם הוא באין סוף ממש שלמעלה מההשגה (סידור הרב, מאמר פתח אליהו).

וכיון ששורש הקליפות הוא באורות דתוהו שקדמו לעולם (עמק המלך, ו סח), על כן כאשר שב בתשובה מאהבה, היינו לא מיראת העונש ולא מיראת החטא ולא משום שרוצה להיות נקי בלא חטא, אלא משום שאינו רוצה להיות מרוחק מהש"ת ע"י העוונות שברשותו, אזי נעשו לו זכויות וזוכה לדרגות גבוהות יותר באהבה רבה שלא היה זוכה אליה באופן הרגיל.

הרביעי - על ידי לימוד התורה, והוא על פי היסוד המבואר ב'פרי הארץ' (פר' קרח), כי 'מידת החסד' הוא הרצון של הקב"ה לברוא את העולם כדי שיעבדו אותו ישראל בניו ויגרמו לו נחת רוח ושעשועים. ומצד רצון זה מתפשטת הבריאה עד אין סוף, כי זהו הדרך של 'אור' שהוא מתפשט בלי סוף ואין בו צמצום וגבולות כלל.

באופן כזה אין העולם יכול להתקיים כי אין בו צמצום כלל, ולכן הגביל כביכול הקב"ה את רצונו בהלכות ודיני התורה, ומכאן ואילך הוא רוצה שיעבדו אותו ויגרמו לו נחת רוח דייקא באופן כזה וכזה כפי ההלכה.

נמצא שיש כאן שתי תנועות הפוכות ברצון העליון ית' כביכול, מצד אחד רצה האור להתפשט בלי סוף ברצון נפלא עבור 'ישראל', 'בראשית - בשביל ישראל'. ומנגד, היה רצון נוסף לצמצם את האור על ידי דיני התורה וגבולותיה, 'בראשית - בשביל התורה'.

שני רצונות אלו מהווים ומקיימים את הבריאה, ואם יחסר אחד מהם אין מציאות לכל הבריאה.

וכאשר 'ישראל' עם קדושים עמלים ועוסקים ב'תורה' נעשה היחוד השלם של האור והכלי, ובכך מתבטלים כל הכוחות הזרים שנאחזו בכוחות הדין, וכפי גודל היגיעה והדביקות בעמל התורה שהיא בחינת גבורה, כך מוציאים בלעם מפיהם של הכוחות החיצוניים המקבלים ניקתם מהגבורות דקדושה והם נעלמים ומתבטלים כלא היה.

עבודת התפילה

על פי משנת החסידות פרק יג

מלחמת הגוף עם הנשמה

כתר נהורא

שערים לעבודת התפילה מתוך העמקא בספרי חסידות

מאוצרות הגה"צ רבי יחיאל יהושע שיינפלד שליט"א

שימו לב אל הגוף!

'הסתירה הפנימית בלבו של המתפלל, כאשר מצד אחד רוצה לרחף עם הנשמה ולהתענג על תפילה נלהבת, ומצד שני דורש השכל האנושי הקר להשתתף ג"כ בתפילה ולהבין הכל'

ההתלהבות וה'ברען', ולהתחיל להסביר בשפת הנפש הבהמית את תיבות התפילה.

הדבר דומה לאדם שממהר לאירוע נכבד ומפואר של הכתרת המלך החדש ברוב עם הדרת מלך, הוא מבקש ללכת בזריות ולהגיע במהירות אל המקום, להתענג על המאורע ההסטורי, אך בנו הקטן אוחז את ידו ומוכרח להתהלך לאיטו, עקב בצד אגודל, והילד שואל שאלות על דברים פעוטים והבלים, והוא חייב לעצור ולהשפיל עצמו לספק תשובות לפי הרמה הנמוכה של הילד הקטן.

אבל אם עיקר המאורע החשוב הזה מיועד עבור הילדים הקטנים, שהרי המלך יודע שתושבי מלכותו מכירים את גדולתו, והוא חפץ שגם הילדים הקטנים ותינוקות של בית רבן יכירו את תוקפו וגדולתו ולכן רוצה להתגלות בפניהם כדי שיכירו את רוממותו ונוראותו, באותה שעה משתנה כל התמונה, והאדם נהנה שבנו מקשה ושואל שאלות, הילד רוצה להבין הכל, הוא שואל מה זה מלך, האם מחלק ממתקים לילדים, האם אפשר לנגוע בכתר שעל ראשו, ועוד שאלות המתאימות לרמה ולגיל של ילד קטן, אך זהו רצון המלך, והאדם עוצר את התלהבותו ומרוצתו, ומשפיל עצמו לשכלו הקטן של בנו, מסביר לו בשפה ילדותית באופן שגם התינוק יוכל להבין.

וכתב בספה"ק אגרא דכלה (פר' ראה):
אזהרה לאדם לבל יאמר מה לי להתעסק במושכלות ובדביקות האלקות הלא הוא דבר שאי אפשר להשיג על בורייה, רק מחוייב בכל יום להתבונן כפי שכלו, וכשיתוודע לו איזה מושכל יעתק ממנה לגבוה יותר, ובכל יום ובכל שעה יוסיף אומץ במושכלות ובהתבוננות גדולת אלקי עולם. והוה שיש לפרש 'והלו אשר בשערך', ר"ל הדביקות אשר בהשערות שכלך [יתפרש לוי מלשון ונלוו עליך, ובשערך מלשון השערה ושיעור], 'לא תעובנו כי אין לו חלק ונחלה עמך', ר"ל כי לא תוכל להמתין בדביקות ויחודים עד שיהיה לך שכל רב, כי אפילו תחיה כימי מתושלח לא תשיג אמיתיות מושכלות הבורא ית' כי זה אינו מחוק האפשרי לשום נברא ומכל שכן למין האנושי הדר בעולם הזה בעפריות החומר, ואם כן בריאתך לריק ח"ו, כי הש"י הנעלם מכל נעלם אין לו חלק ונחלה בגשמיות, רק זה שעשועיו כשהתחנתונים משכילים מאלקותו מה שיש כח באנושיותם ונדבקים בשכלם בשורשם האמיתי.

בעת התפילה מתעוררת הנשמה בכל תוקפה, הנפש האלוהית 'משתלטת' לגמרי על מערכת האדם, ואילו הנפש הבהמית נרדמת בצד עד שתתעורר לאחר התפילה, ואז, בשעת האכילה, תוכיח לנשמה שכוחה עדיין במותנה. לא זו הדרך!

כי בשעת התפילה, כאשר האדם ניגש להתפלל ולשפוך נפשו לפני קונו, הנשמה אכן גואה ומרחפת בעליונים, הנפש האלוהית מתענגת על קירבת ה', אך הנפש הבהמית מצטנפת בצד, דרוסה ורמוסה לגמרי, ובאופן כזה אין האדם מרויח כלום, שהרי מלאכים רבים יש לו להקב"ה בעולמות העליונים, אראלים ותרשישים, שרפים וחיות ואופני הקודש, שעובדים את בוראם בעבודה גדולה ויתירה עד שנשרפים ביקוד אש ומתבטלים לגמרי באור העליון, ובכל זאת אין להקב"ה נחת רוח אלא בעבודתו של האדם התחתון שעובד את בוראו בבחינת 'נשמה בגוף' דוקא, כאשר גם השכל האנושי מצטרף לתבערת הנשמה.

לא כן כאשר נשמת האדם פורחת לעילא ומתענגת בעליונים, ואילו הנפש הבהמית נשארת למטה, יושבת בחוסר מעש, אין לה מה לעשות באותה שעה, שהרי האדם אין לו חשק בעת התפילה להנאה גשמית, והנפש הבהמית משתעממת, מאיצה במתפלל ומזרזת אותו שיגמור כבר את תפילתו כי אין לה מה לעשות, היא מבקשת ממנו בתחנונים 'שים לב אל הגוף', למה אתה מתפלל עם הנפש האלוהית בלבד, מה עם הנפש הבהמית? מה עם הגוף? מה עם השכל האנושי? הרי עיקר עבודת האדם הוא בבחינת 'נשמה בגוף' דוקא (ע' אוהחה"ק במדבר טז, כב; באר משה, מגילת אסתר).

ואז מתעורר באדם ספק וחיכוך פנימי, כעין סתירה בינו לבין עצמו.

מצד אחד חפץ להמשיך בתפילה, להתענג עם הנפש האלוהית, לרחף בעולמות העליונים ולבעור כל כולו בשלהבת קודש, ומצד שני דורשת הנפש הבהמית את התשומות לב שלה, וגם באם כבר הגיעה לדרגה שאינה חפצה להפריע את האדם בתפילתו לאחר שהבינה שהנפש האלוהית היא הבעה"ב והמושלת על האדם וכבר השלימה עם זה ונכנעה אליה, אך 'לא תוהו בראה - לשבת יצרה', יש לה תפקיד ומטרה ושליחות שהיא צריכה לקיים כאן בעולם, וכדי 'לעבוד' יחד עם הנפש הבהמית צריך לעצור את כל עבודת הקודש, להפסיק את

האדם אין לו חשק בעת התפילה להנאה גשמית, והנפש הבהמית מאיצה במתפלל ומזרזת אותו שיגמור כבר את תפילתו כי אין לה מה לעשות, היא מבקשת ממנו בתחנונים 'שים לב אל הגוף', למה אתה מתפלל עם הנפש האלוהית בלבד, מה עם הגוף? מה עם השכל האנושי? הרי עיקר עבודת האדם הוא בבחינת 'נשמה בגוף' דוקא (ע' אוהחה"ק במדבר טז, כב; באר משה, מגילת אסתר).

פי חסידות פליאם: 03-30-4444

הבית לכל אברך ובחור חסיד

נהורא ישרי בה

סיקור על ספרי חסידות
בעריכת הרב פינחס שפירא שליט"א

ספרי דבי רב

פרק ד. חלקי ספר התניא קדישא

בשבוע העבר עסקנו בשני חלקיו הראשונים של הספה"ק תניא שהם **ליקוטי אמרים תניא ושער היחוד והאמונה**.

השבוע נעסק בעז"ה בשלושת החלקים האחרים **אגרת התשובה, אגרת הקודש וקונטרס אחרון**.

אגרת התשובה: בה מאריך רבינו לבאר את דרכי התשובה האין לשוב אל ה' מכל חטא ועון. ובתחילה מבאר הרב את דרכי התשובה על פי הגנלה, בעזיבת החטא, קבלה על העתיד, סיגופים בכדי להינצל מדין גיהנום, ואיך יזכה האדם להיות רצוי לפני האדון ברוך הוא.

אמנם מפרק ד' ואילך מתבארים דרכי התשובה על פי פנימיות הקבלה והחסידות, ותורף דבריו מיוסדים על דברי הזוהר שכותב כי תשובה היא **"תשובה"**, דהיינו להשיב ה"א תתאה למקומה. והוא, להעלות את השכינה ולחברה עם זודה. ושם מבאר רבינו באורך גדול הפגם הנעשה על ידי החטא, שהאדם מוריד חיות נפשו האלוהית לכוחות הסטרא אחרא. ומלמד הדרך לפדות נפשו מיד שאול הסטרא אחרא בתשובה. בשני דרכים. א. על ידי שיעורר רחמים רבים על נפשו האלוהית שירדה לעמקי הקליפה. והב'. על ידי שמבטש ומכניע את כוח הסטרא אחרא.

שני החלקים הבאים נכנסו אל תוך דפוס ספר התניא על ידי בני הרב זי"ע.

אגרת הקודש: המה פרקי הדרכה ואגרות ששלח לאנשי שלומו.

ככל דברי הרב זי"ע הצריכים לימוד, אף אגרותיו צריכים העמקה וביאור רחב, וכמה הלכתא רברבא בעבודה ויראה נלמדים מן האגרות הנשלחים במעלת הצדקה, בתורת דברי חיזוק או בתורת ניוחם אבליים, וכדו' המובאים שם.

קונטרס אחרון: תוספת ביאור והרחבה לעניינים שהובאו בליקוטי אמרים, וכן ליישבם שלא יסתרו אחד את רעהו ולא יוקשו מדברי הזוהר והאר"י ז"ל. ועוד אגרות קודש.

תמה היריעה ולא נשלמה, ועוד לא-לוק מילין להעמיק ולעסוק בספר גדול וקדוש זה המלמד דרכי עבודת ה' מתוך דעת, תבונה ואמונה טהורה. להיות חלק כחלק עם שאר צדיקי עולם שהעטירו את הספר הנורא הזה לאבן יסוד בדרכי העבודה. המה רבותינו הקדושים אשר לשמם ולזכרם תאווה נפש, **הרה"ק מברדיטשוב, הרבי רבי ברוך ממעזיב"ז, הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפסא** (כפי שמסר משמו הרה"ק **החקל יצחק מספינקא**, שאף אבותינו הקדושים **אברהם יצחק ועקב** הלכו בדרך העבודה הכתובה בספר ליקוטי אמרים) ואף הקדושים הגאון **רבי עקיבא איגר** ובעל **החתם סופר**.

השפתי צדיק מפליץ זי"ע הורה בצוואתו לבניו אחריו (צוואה ה') לעסוק בספר הזה. הרה"ק רבי **דוד משה מטשורטקוב** השיב לחסיד ששאלו כיצד ניתן להתחזק בזמן תנוקף חבלי משיח - "יעדען טאג איין בלאט [=כל יום דף אחד] באר מים חיים, און איין בלאט [=ודף] **תניא**". הרה"ק רבי **שלמה מזווהעל** הנהיג לימוד תניא ברבים בכל יום אחר תפילת שחרית. הרה"ק רבי **שמעון מזעליחוב** גילה לתלמידיו "???" ועבור סתם איש ישראל עיקר העבודה היא הכתובה בספר דרך אמת להרה"ק מו"א אבר"ז ובליקוטי אמרים תניא" או בסגנון אחר כתב לתלמידו במכתבו "עיקר עסקך בספרי חסידות יהיה בהתניא ובספר הקדוש מאור עיניים". הרה"ק **מסטמאר** זי"ע אמר לתלמידו הרה"ק **מתולדות אהרון** כי "את הרצון להתגבר על היצר הרע מקבלים מספר התניא".

<p>הרה"ח ר' ואלף בריך שליט"א לרגל הבר מצווה לבנו הבה"ח יוסף אלכסנדר נ"ו יזכה לרוות ממנו רוב נחת דקדושה וכט"ס</p>	<p>הרה"ח ר' יצחק הערש גאנצפריד שליט"א לרגל נישואי בנו החתן היקר כמר יחזקאל נ"ו יזכה לרוות מהם רוב נחת דקדושה וכט"ס</p>	<p>הרה"ח ר' הרה"ח ר' אהרן ברוך לעבל שליט"א לרגל אירוסיו בנו החתן היקר כמר שלמה דוד נ"ו יזכה לרוות מהם רוב נחת דקדושה וכט"ס</p>
<p>הרה"ח ר' יוסף זאב וועטנשטיין שליט"א לרגל הבר מצווה לבנו הבה"ח ישראל נ"ו יזכה לרוות ממנו רוב נחת דקדושה וכט"ס</p>	<p>הרה"ח ר' מרדכי ברגר שליט"א לרגל הבר מצווה לבנו היקר הבה"ח אברהם משה נ"ו יזכה לרוות מהם רוב נחת דקדושה וכט"ס</p>	<p>הרה"ח ר' דוד שפיצר שליט"א לרגל נישואי בנו בכורו החתן היקר כמר יצחק אייזיק נ"ו יזכה לרוות מהם רוב נחת דקדושה וכט"ס</p>
<p>הרה"ח ר' מרדכי משולם לוי שליט"א לרגל לידת בנו בשנתש"מ יזכה לרגל לתורה, לחופה ולמעשים טובים</p>	<p>הרה"ח ר' דוד שפיצר שליט"א לרגל נישואי בנו בכורו החתן היקר כמר יצחק אייזיק נ"ו יזכה לרוות מהם רוב נחת דקדושה וכט"ס</p>	

לרגל ימי השובבים
שיעורים נבליים שנמסרו
ע"י המשפיעים החשובים שליט"א
בקרן "חסידות פלאם" 03-3044444 בשלוחה 2-2-7

טעמו וראו
כי טוב ד'

היכל המגיד ממעזריטש

הרה"ג ר' יהודה ווינערמאן שליט"א
י"ר מכון יסוד החסידות

למה היתה הנאולה דווקא ע"י משה

את ידיעת האלקות באופן מוחש והכרה שלימה. ואין זה מצד גודל הבנתו וחרירת שכלו, אלא בחסד ה' אליו, כאב המשפיל את עצמו לידיעת בנו חביבו מרוב אהבתו אליו.

מובן אם כן, שידיעת האלקות אינה תלויה בחכמה כפי שקרויה בלשון בני אדם להריפות ומהירות השכל, אלא ה'חכמה' שבה תלויה ידיעת האלקות היא 'כח מה', ידיעת ה'אין'. **ככל שהאדם יודע בצורה בהירה וברורה יותר שאינו מציאות והוא רק 'כח הנפעל', כח שאין לו אפשרות קיום עצמית כלל, כך הוא כלי להשגת האלקות, שמכיון שהוא מכיר בכך שאין לו כלל כח הבנה עצמית, ומשפיל עצמו, אז גם הקב"ה משפיל עצמו אליו, שיוכל להבין ולהשיג את גדלות הבורא.**

וברביד הזהב (פרשת וישב ד"ה וישב) הביא שהתנווכו בזה הרב הקדוש הרבי רבי זושע ואחיו הקדוש הרבי רבי אלימלך, "אחד אמר דטוב יותר להסתכל תמיד בשפלות עצמו ועל ידי זה יבוא לרומונות אל, ואחד אמר להיפך דטוב לבוא קודם לרומונות אל ואחר כך לשפלות עצמו. ושאלו את **הרבי רבי בער** ואמר אליו ואלו דברי אלוקים חיים, רק דיותר טוב להתחיל משפלות עצמו".

מטעם זה הוכרחה להיות יציאת מצרים דווקא על ידי משה רבינו שזכה לה'חכמה', דהיינו שהיה דבוק בידיעת ה'אין', ולא ראה את עצמו כמציאות כלל. לכן גם היה מרוחק מהגשמיות עד קצה האחרון, כמו שכתוב שהיה פרוש כו', מכיון שהגשמיות מטה את האדם לישות, ואילו משה רבינו שכל מציאותו היתה 'אין' לא היתה לו שום שייכות לגשמיות, וכל כולו היה דבוק בידיעת ה'אין'.

מצד שני מציאותו של פרעה היתה כל כולה 'ישות', ומכיון שתחת גלותו היו ישראל במצרים, היתה ידיעת אלקותו יתברך מרוחקת מהם, ולכן היו משוקעים בגשמיות מאוד. ולכן ציווה הקב"ה את משה רבינו לדבר עם פרעה, כאשר גדול הנביאים שהיה כל כולו דבוק ב'אין' דיבר עם תכלית הישות שהוא 'פרעה', האירה ידיעת ה'אין' בתוך הישות' של כל העולם, ובכל דיבור ודיבור שדיבר משה רבינו אל פרעה בכל אחת מעשרת המכות, הוסרה עוד קליפה מה'ישות' של העולם המסתירה על גילוי אלקותו יתברך, ונתגלה אור אלקותו יתברך בעולם.

בפרשת השבוע (אור תורה (סימן עו)), מגיד דבריו ליעקב סימן קעח (קפג) מאריך המגיד בענין של ידיעת ה' אין היא יורדת לעולם, וכפי שירדה לעולם ביציאת מצרים.

ידיעת ה' אינה כידיעת עניינים גשמיים, שהמציאות הגשמית ומציאותו של גוף האדם שוים הם, וממילא משיגים הם זה את זה. לעומת השכל האנושי אינו יכול להשיג אלקות, מכיון שאין הם מציאות שווה. האלקות אינה ענין שכלי כלל, כמו שיש החושבים ש'אלקות' מוגדר כ'רוחניות' ואילו הגשמיות היא מציאות נפרדת המסתירה על אלקות, ולא היא, אלא שהרוחניות היא כלי להגיע אל מעלת החכמה שהיא כלי להשיג אלקות, וכמו שיתבאר בהמשך.

וכן הטעם שהגשמיות מסתירה על אלקות ועל ידיעת אלקותו יתברך יותר מהמידות הרוחניות שאע"פ שגם בהם יש ערבוב בין טוב לרע וצריך לבררו, אין זה כמו הגשמיות שהיא תכלית ההסתור, ואין זה מפני שחיות האלקות אינה שורה בגשמיות, שהרי מלא כל הארץ כבודו, ובכל הדרגות שורה כח אלקות המחיה ומהווה אותם, אלא מפני שבגשמיות שולטת ההנהגה החיצונית, התאוות הגשמיות שהם תכלית הישות' והרגשת המציאות העצמית יותר מאשר התאוות הרוחניות שגם אם אינם מזוככות אך אין בהם 'ישות' כמו בגשמיות.

ולכן החלוקה של ארבעת העולמות היא לפי סדר רוחניותם. עולם הבריאה שכולו שכל הוא הקרוב ביותר לאצילות, עולם היצירה שבו המידות המורגשות הוא המקבל חיות מעולם הבריאה, ועולם העשיה שקרוב יותר למוחש ולגשמי הוא התחתון ביותר.

נחזור לענינו: זאת שהשכל הוא כלי להשיג אלקות ברוב ההתבוננות והעיון בצירוף היראה האמיתית, אין זה מדרכי הטבע כאמור, שהרי ה'אלקות' הוא המקור של השכל, המכונה 'כח הפועל', ואילו השכל הוא 'כח הנפעל', כח שמקבל את חיותו מהאלקות. בדרך הטבע אין ביד הנפעל להשיג את פועלו, כשם שאין ביד הדומם להשיג את מציאות האדם, ובלי ערך ודמיון בין הנמשל לנמשל, ידיעת האלקות אינה נתונה כלל ביד השכל.

אלא שהקב"ה ברצונו הגדול להטיב לבריותיו משרה את ידיעת אלקותו במוחו של הצדיק הירא מלפניו, והוא זוכה להשיג